

Marija Dukić

TIŠINA, MREŽA I STROJEVI

- Velika četiri sira, molin vas.
- Može. Di...
- U biti, znate šta... Dodajte još dvi mišane.
- Velike?
- Tri. Tri velike.
- Tri mišane?
- Je.
- Tri mišane, jedna četiri sira, sve velike. Di ćemo?

Nakon punih jedanaest godina, izustim njenu adresu bez sekunde razmišljanja.

Nakon punih jedanaest godina, zastanem i udahnem miris starih drvavnica stojeći na pragu njenog ulaza u Kožari. Oklijevam. Nakratko mi se čini sasvim legitimnim okrenuti se, otići istim avionom kojim sam došao. Poslati sve u tri pičke mile matere, popiti s bratom pivo prije leta i nikad ne ući u tu maglu žalosti koja treperi u hladnom polumraku, vibrira kao tračnice vlaka kojem sam okrenuo leđa, trese vratašcima poštanskih sandučića.

A onda se sjetim da, uz mnoge stvari koje u životu jesam bio, ipak nikad nisam bio pizda.

Dok prekoračujem prag, između suncem ugrijane kožne jakne i kože zatreperi mi sloj hladnog zraka. Stepenice i rukohvati isti, zidovi ulaza nedavno obojeni, a dječjom je rukom svijetu priopćeno – točno pod sandučićima – da je Ivica peder. Kad dođem na njen kat, njena je majka već na vratima. Vidljivo otežala od bolesti i starenja, i dalje lijepa. Pogne glavu zagrlivši me, priguši jecaj mojim ovratnikom.

- Ja ne znan kako da ti zafalin za...
- Nemojte, teta Anka. Nemate mi šta zafaljivat.

Stisnem nekoliko krupnih muških šaka, njen me brat kratko zagrli, mrmljam stvari koje je red mrmljati u ovakvim situacijama, i – sitna, topla ruka tete Anke gura mi leđa – odjednom sam u sobi. Ona me zaobilazi i prilazi hrpi pokrivača na krevetu.

- Zlato. Dušo? Vidi ko je doša. Vidi ko nam je tu. Petar tvoj.

Hrpa pokrivača zajeca.

- Doša te Petar tvoj vidit. Očeš da ti se dođe javit?

Hrpa pokrivača mrmlja. Teta Anka joj se približi i poljubi čupu svijetle kose koja izviri kao oblak kojeg se sva ova nataložena žalost ne tiče. Onda se okrene meni s olakšanjem, držeći ruku na sredini hrpe pokrivača.

– Pustit ću ja vas dvoje. Eto ti pršuta i sira na kantunalu ako ogladnite. – kaže izlazeći, s nadom u glasu.

Prilazim pokrivačima. Pažljivo opipam mjesto u kojem nema nečeg živog i sjednem na njega. Čekam.

Hrpa pokrivača zajeca.

Jedem pršut. Domaći je. Zarolan je, složen u oblik cvijeta: igram voli me – ne voli me jedući.

Voli me. Ne voli me. Voli me.

Čekam.

Kad se hrpa pokrivača pomakne i ugledam ruku, za iskreni, sebični, odurni trenutak mi je drago što joj se ovo sve dogodilo jer je dovelo do toga da je vidim. Drago mi je za sve. Drago mi je, dok se njeno pjegavo lice pomalja između Vuteksove deke i bijele pamučne plahte, i što nije ostarila ni dana – tek par sitnih borica oko krupnih zelenih očiju odaje da je bliže četrdesetoj nego dvadesetoj. Kako nastavi izranjati, kao da se rađa, moja radost što je vidim pretvara se u paniku i mučninu: vrat, ključne kosti, tanke, tanke ruke, rebra ispod potkošulje koja pleše oko nje. Sve sam ovo već vidio. Ovako izgleda Silvija kad ne jede.

– Silvija, ti si...

– Šuti.

Prekriva mi usta koščatim prstima i lijepi se uz mene. Dok je grlim, vraća mi se onaj mučni osjećaj davnog prekida: nemam što zagrliti, grlim dijete, pticu, stvar; nemoguće je da u ovako malo decimetara kubnih može kucati srce, da mogu funkcionirati organi. Mlitava je. Dok je diram, pokušavam napipati mišić, meso, salo, bilo što, uštipnuti nadu u tih pedesetak kila žilave propasti.

– Silvija, Anka je rekla da...

Opet mi zatvara usta. A onda progovara dok ja šutim. Sve riječi koje tri dana nije rekla, sve riječi koje jedanaest godina nije rekla, teku iz nje kao krvava bujica. Govori, govori, govori toliko da je iscrpljena od govora kad dostavljač iz Besta zazvoni s pizzama. Njen brat ulazi s kartonskom kutijom u ruci, balansirajući dvije čaše nataknete na bocu kole i dva tanjura sa salvetama. Nehotice primjećujem uzorak bubamara na njima dok mi on stavlja pizzu u krilo, odlažući ostalo sa strane.

– Fala, stari. – obrati se meni. Zatim, blaže, njoj: – Ajde bar griz. Jedan. Nisi ništa izila tri dana, bogati, moraš nešto.

Ima nečeg jezivo tužnog u tom prizoru: mlađi brat koji brine o starijoj sestri. On krupan, jak, cm; ona izbljedjela poput izmučene životinje, stare slike, zida. Okrećem glavu dok je miluje po kosi, zaglađujući stršće pramenove. Ona podigne glavu i obriše mu suzu, pa stavi prst u usta.

– Ki more. – kažu uglas.

On se refleksno nasmiješi tom reliktu djetinjstva, poljubi je u kosu i izlazi. Kad zatvori vrata, isti tren čujem kako rida. Onda čujem šum i vibracije muških glasova, pa meki, zvonki Ankin monolog u kojem razaznajem samo jedno „sine“, pa stišavanje ridanja u plač, pa zveckanje čaša, pa tišinu.

Vadim komad pizze i prinosim ga njenim ustima. Ona odmahne glavom. Buljim u tanjur s bubamarama toliko dugo da mi se čini da se miču. Onog ljeta kad je krenula najezda azijskih bubamara, kad su me u vikendici dočekale u živom, pola pedlja debelom sloju između prozora i grilja, iznosio sam ih lopaticom za smeće u bačvu klorirane kišnice. Nisu se davile, nego su plutale jedne na drugima, pa sam donio industrijski usisavač iz radione i usisao cijelo sranje skupa s dva pakiranja Neopitroida. Moglo bi se reći da mi je to trajno zgadilo njihovu vrstu, čak – besmisleno – i ove domaće nad kojima su azijske izvršile genocid. Nehotice odmičem palac na rub tanjura tako da ne dira bubamare. I dalje držim komad pizze, koji se presavija preko mog dlana kapajući ulje, pred njenim ustima.

– Molin te. Samo griz. Jedan.

Okrenem koru prema njoj. Ona oklijeva, a onda otvara usta i zagriže. Nakon nekoliko zalogaja, uzima mi komad pizze iz ruke i zarola ga glatkim pokretom prije nego opet zagriže. Dok stavljam svoje prste u usta da joj ulje ne kapne u krilo, nešto staro i davno zaraslo kao kost se prelomi u meni. Pokušavam ne plakati, pokušavam ne misliti, pokušavam se pribрати kako god znam. Ona to osjeća i ne gleda me. Šutke jede. Dodaje mi salvetu.

Kad se priblerem, počinjem jesti s njom. Pojede tri komada, a onda joj obrišem ruke.

– Spava mi se. – kaže, jednostavno i iskreno poput djevojčice.

– Onda spavaj. – kažem ja.

Ona ulazi u hrpu pokrivača polako, kao puž u kućicu, i u jednom trenu izvan hrpe ostaje samo svijetla, zlatasta čupica kose. Poljubim je i izlazim polako, oprezno, noseći tanjure u rukama.

U prepunom dnevnom boravku je jedino žensko i (osim mene) jedino lakše od devedeset kila teta Anka, koja me isti tren zabrinuto pogleda. Brzo kažem:

– Jela je. Tri fete. Spava.

Anka me zagrlji, njeno je tijelo samo u vratu, struku i zglobovima tanko, bokovi i grudi su onakvi kakve je Silvija imala kad je – davno je to bilo, davno – jela hranu koja se nije vagala u gramima ni pila iz blendera, u njenom je tijelu nada koja je iz Silvije iscurila kao pijesak. Par muških ruku me odobravajući potapše po plećima, netko mi nalijeva Jacka u čašu i stavlja čašu u ruku, a led u čašu. Dok stojim, pijem piće koje sam prestao piti prije deset godina i mrmljam stvari koje se mrmljaju u takvim prigodama, ustaje muškarac – jedini kojeg ne poznajem u toj gomili beskorisnog, šupljeg, nemoćnog testosterona – i naglo mi prilazi. Oči su mu zakrvavljene, prosijeda brada čekinjasta. Smrdi na jeftino vino.

– Nije samo ona izgubila sina, stari moj. I ja sam. I mi smo. Svi smo ga mi izgubili, i svi smo ovde i svi radimo sve šta treba radit dok ona tamo plače i gladije. Jesam ja manje izgubija sina jer nije iz mog tila izaša? Je li?

Unosi mi se u lice, njegova prsa udaraju o moja, ja uzmičući odlažem čašu i otvaram dlanove prema njemu smirujući ga, iz prostora oko nas stvaraju se žuljevite radničke šake na njegovim bicepsima, prsima, smiruju ga, mrmljaju, psuju blago, kao da psuju dijete, vraćaju meni čašu, ravnaju mi košulju – i on odjednom sjedi na kauču, buljeći tupo.

Silvijin brat mi prilazi.

– Fala ti, stari. I skužaj šta sam te zva. Jedino si mi ti pa na pamet, jebiga.

– Sve pet.

– Sitija sam se da je, kad je ono stari...

– Sve okej. Normalno da ću doć, bogati.

– ... da si je isto ti uspija nagovorit da izi nešto. Eto. Glupo. Jebiga. Nije tila ist i pa si mi ti na pamet. Kako si joj da ist... taj put.

Neugodno mi je što mi se opravdava, a situaciju pogoršava njen ujak koji počinje priču o tome da će mi oni platiti avionsku kartu „i vamo i nazad“, i iz svega me toga vadi Ankina sitna, topla ruka i odvlači me u hodnik.

– Oprosti, Pere. Šta smo te zvali. Uvik si zna...

Zaguše je suze dok zaranja lice u moj vrat. Zaguše je tako naglo i brzo da više ne mrmljam izbjegavajući oči, jebeš mrmljanje i negledanje u oči, primim njeno ovalno lice u ruke i kažem joj tiho i jasno, dok naslanja pune usne na moj dlan:

– Moja sućut, Anka. Tako mi je žaj.

I odlazim ne čekajući odgovor, brišući mokre dlanove o hlače dok silazim niza stepenice. Svijetlosivi štof na oba bedra potamni od suza, a vani, na suncu, osuši se gotovo odmah i ostaje čist, ispeglan kao da ništa nije bilo. Volio bih da sam taj sivi talijanski štof, da nisam siroče trliša iz Remonta i kute iz Šibenke.

Odlazim od Silvije, koja je ležala na mojim rukama kao živi kostur nakon pogreba svog oca dok smo bili mladi, dok smo bili neoštećeni, dok smo bili djeca.

Odlazim od Anke koja je sahranila muža, roditelje, brata i najbolju prijateljicu u jedanaest godina: sprovodi na kojima nisam bio, na koje sam slao cvijeće i telegrame koji su se spominjali mojoj majci i ocu, zbog kojih sam odrastao od „dobro dite“ do „krasan momak“ i postao „pravi čovik“ kad se više nisu imali kome spominjati. Sveta Ana nije nikad uprljala moje cipele, ni tuđe suze moje crne kapute.

Odlazim od te bezimene hrpe krupnih, mrmljajućih muškaraca čija su jedina snaga glasovi, basovi puni psovki, žuljevite ribarske, radničke i škverske ruke – i jedno i drugo nemoćno pred tišinom, mrežom i strojem smrti. Kao i moje beskrajne role nacрта kojima sam

osigurao sebe i svoje, kao i ovaj put do nje: crteži koji me, svaki put kad ih rolam, sjete na nju i njene zarolane komade pizze. Tješim sebe kako, ovako plav, ovako žilav, ovako drugačiji među njima svima, inženjer među radnicima, nisam bio pizda. Kako sam joj, kao i uvijek – doletio. Ovaj put i doslovno.

Sjedam na klupu pored Draženovog kipa. Razmišljam kako bih, da je moj sin umro, sve preživio: i sprovod, i tugu, i svoju, i tuđu, sve bih preživio – osim da naslonim ruku na njegov spomenik i osjetim da ga je sunce zgrijalo do temperature kože koju je imao kad sam ga živog grlio. Ustajući, izbjegavam poriv da dodirnem Malome koljeno i zahvaljujem Bogu što nemam djece. Zahvaljujem mu, kad već opet pričamo nakon toliko godina, i što sam vidio nju, što je Mihailo bio slobodan, a njegova Cessna natankana, što je drugi let krenuo i stigao na vrijeme, zahvaljujem na zelenom valu od splitskog aerodroma dovde. Da su mi let otkazali, došao bih joj bos, na koljenima, jebući se za prijevoz, proseći, puzeći, posudio bih i ukrao, sjeo bih u Mihailovu Cessnu i da sam znao da će se srušiti čim se digne s Čeneja. Nikad, kad je ona bila u pitanju, nisam imao izbora.

Prolazi mala, bučna povorka bubamara sa svojim odgajateljicama. Jedna se bubamara otrgne, dotrči do mene i zagrlj me oko bedra tako čvrsto da joj ticala na oprugama titraju. Odgajateljica zabrinuto vikne:

– Silvija! Jesmo rekli da se ne odvajamo?

Stvara se pored mene u oblaku slatkastog cvjetnog parfema, hvata je za ruku. Curica diže glavu i vidim oblik lica, kose okice, isplaženi jezik, osmijeh puno mlađi od nje.

– Oprostite. Stvarno. Takvi su vam oni, puni su ljubavi. Cili bi svit zagrlili.

– Nema veze.

Okrene se opet malo, blago i prijekorno:

– Zašto si tako otrčala?

Mala, polako labaveći stisak na mojoj nogavici, pomalo uvrijeđeno odgovori pokazujući me crveno nalakiranim prstićem:

– Pa bilo mu je tužno.

Dok je odgajateljica odvodi, bubamara mi maše i šalje poljupce. Pošaljem i ja njoj jedan, namignem joj, maše još jače.

Sjedam kraj Dražena.

Sjetim se kako je Silvijin stari bio čovjek od kojeg sam u desetoj godini saznao da se „downovci mogu tuć nogon u guz'cu ako uvate tri'set, tri'stipet, jebiga, šta's, tako je kako je“. U daljini odmiče povorka bubamara, stopljena; u glavi mi šumi usisavač iz očeve radione, malena s titravim ticalima i kosim očima skrivena masom drži nečiju ruku kao da će je to spasiti od tišine, mreža i strojeva. Meni je danas trideset i peta i ne držim nikoga za ruku.

Dok naslanjam prste na Draženovu toplu nadlanicu, zaplačem za Silvijom. Volio bih znati za kojom: jednom, drugom... ili obje?

Dugo sjedim kraj njega. Kad započne kiša, pomislim kako je to jako nesretno vrijeme za sprovod na koji ne mislim otići, maškare, pa još i kiša, kako Silvijin sin nije znao da su mu prošle maškare bile zadnje; i kako teško mora biti onome tko dugo drži ruku na spomeniku svog sina: dovoljno da se sasvim ohladi.